

Doktor Stanisław Bayer, czyli życie od Kijowa do Wrocławia

Damian Domżański
Dolnośląski Szpital Specjalistyczny
im. T. Marciniaka – Centrum Medycyny Ratunkowej

Doktor Stanisław Bayer, czyli życie od Kijowa do Wrocławia

Historia częściej niż można by przypuszczać łączy ludzi w niesamowite konstelacje, których ruchów nie sposób przewidzieć, a ukazują się one w jeszcze bardziej niespodziewanych okolicznościach.

Podczas ekspertyzy dokumentacji medycznej, przeznaczonej do brakowania natknąłem się na akta doktora Stanisława Bayera, uczestnika powstania warszawskiego, lekarza i pisarza. Fakt ten wobec aktualnej sytuacji odczytuję jako wybitne *signum temporum*, skoro urodzony na Ukrainie lekarz i weteran powstańczy przypomina o sobie, właśnie w czasie panowania Bellony w Europie

i to w szpitalu. Poruszony taką wolą Klio przedstawiam poniżej krótki rys historyczny życia i działalności dr Stanisława Bayera.

Stanisław Bayer przyszedł na świat 11 marca 1913 roku w Kijowie¹, jako syn Wacława i Marii. W roku 1938 otrzymał dyplom ukończenia Centrum Wyszkożenia Sanitarnego będącego ośrodkiem szkolenia służby zdrowia Wojska Polskiego w latach 1922-1939.

dr Stanisław Bayer na korcie w Jaworze

Po wybuchu II wojny światowej był lekarzem w Kresowej Brygadzie Kawalerii.

Od 1 grudnia 1940 roku należał do ZWZ-AK. Przynależał do Sanitariatu Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej „Bakcyl”, batalionu „Zaręba-Piorun”. Pełnił również funkcję Komendanta Szpitala Polowego przy ul. Wilczej 61 w Warszawie. Podczas powstania dr Bayer nosił pseudonim „Leliwa”. Szpital ten rozwinięto w nocy z 2 na 3 sierpnia 1944. Działał do 2 września, kiedy budynek, w którym się mieścił został trafiony pociskiem artyleryjskim. Pacjenci zostali przeniesieni do piwnic i tam leczono ich do upadku powstania. Wówczas, wraz ze szpitalem jenieckim zostali oni ewakuowani z Warszawy².

Doktor por. Stanisław Bayer po kapitulacji Warszawy został komendantem transportu ewakuacyjnego chorych przypadającego na 7 października do Zeithain, ale kiedy miał już wyruszać zostali zatrzymani przez funkcjonariuszy SS i gestapo i skierowani do obozu koncentracyjnego

w Radogoszczu pod Łodzią. Po dwóch lub wedle innych relacji trzech dniach³ starań dr Bayera i jego zastępcy dr ppor. Longina Dolnego udało się skierować transport z chorymi do Zeithain⁴. Tam otrzymał numer jeniecki 299909⁵. Wedle szacunków dr Stanisława Bayera w powstańczych szpitalach było 9895 ciężko rannych⁶.

Jeszcze w 1942 roku dr Stanisław Bayer wziął ślub z Jadwigą Kondracką, dyplomowaną pielęgniarką, która również pod pseudonimem „Tereska” brała udział w powstaniu warszawskim jako sanitariuszka.

Po wyzwoleniu szpitala z Zeithain, dalej działał jako chirurg i dyrektor szpitala w Jaworze na Dolnym Śląsku. Tam poza

działalnością lekarską był aktywnym działaczem sportowym jako założyciel sekcji tenisa ziemnego. W drugiej połowie lat 50-tych dr Bayer opuszcza Jawor⁷.

Doktor Stanisław Bayer jest również autorem dwóch publikacji: *Nie byłem Kolumbem* z 1977 roku, oraz *Służba zdrowia w walce z okupantem: 1939-1945* z 1985 roku

Z zachowanej dokumentacji medycznej dowiadujemy się, że w latach 80-tych XX wieku mieszkał już we Wrocławiu przy ul. Szczepińskiej 16/6 z żoną Marią. Brak jednoznacznych danych jak doszło do zakończenia wcześniejszego małżeństwa. Zmagał się z miażdżycą oraz przewlekłą niewydolnością oddechowo-kръżeniową⁸.

Zmarł 23 listopada 1991 roku we Wrocławiu.

Stanisław Bayer Leliwa. Zdjęcie powojenne. Fot. z archiwum rodzinnego p. Jacka Florka - opublikowane na stronie Muzeum Powstania Warszawskiego

¹ Historia Choroby Stanisława Bayera, Nr KG 7511/85, Okręgowy Szpital Kolejowy we Wrocławiu, (Składnica Akt Dolnośląskiego Szpitala Specjalistycznego im. T. Marciniaka – Centrum Medycyny Ratunkowej, dalej. SA DSS - CMR)

² Szpitale Polowe 1944, <http://www.szpitale1944.pl/>, dostęp z 16 marca 2022 r.

³ Witold H. Lisowski, Tadeusz Józef Będkowski (1889-1966) – chirurg wojenny, [w:] Skalpel, Biuletyn Wojskowej Izby Lekarskiej, Nr 6, listopad-grudzień, Rok XXIII (2014), s. 26.

[4](#) Polski Szpital Wojskowy w Zeithain,

<https://www.tlw.waw.pl/polski-szpital-wojskowy-w-zeithain-szpital-jencow-armii-krajowej-2/>, dostęp z 16 marca 2022 r.

[5](#) Stanisław Bayer, <https://www.1944.pl/powstancze-biogramy/stanislaw-bayer,2383.html>, dostęp z 16 marca 2022 r.

[6](#) Lekarze powstania warszawskiego cz. 2, <https://www.tlw.waw.pl/wprowadzenie-cz-2/>, dostęp z 16 marca 2022 r.

[7](#) Bogdan H. Krupa, Sport w dawnym Jaworze,

<http://sportwdawnymjaworze.blogspot.com/2019/01/tenis-ziemny.html> opublikowano 11 stycznia 2019 roku, dostęp z 17. marca 2022 r.

[8](#) Historia Choroby Stanisława Bayera, Nr KG 7511/85 i 1934/88, Okręgowy Szpital Kolejowy we Wrocławiu, (SA DSS - CMR)